

Riktlinje för Lidingö stads arbete med våld i nära relation

Övergripande riktlinje för Lidingö stads arbete med våld i nära relation som gäller för alla förvaltningar och medarbetare.

Beslutad av: Omsorgs- och socialnämnden

Diarienummer: OSN/2023:37

Dokumentdatum: 2023-10-17

Beslutsdatum: 2023-11-21

Senast reviderad:

Ansvarig verksamhet: Omsorgs- och socialförvaltningen

Giltighet: Fr.o.m. 2023-11-28 och tills vidare

Rätt att revidera: Omsorgs- och socialförvaltningen

Eventuell sekretess: Nej

Innehåll och syfte

Riktlinjen utgör Lidingö stads styrdokument för arbetet med våld i nära relation och ska vara grundläggande för allt arbetet med våld i nära relationer inom Lidingö stad. Riktlinjen tydliggör hur vi tillsammans ska förebygga, upptäcka, synliggöra och åtgärda våld i nära relationer.

Målgrupp

Riktlinjen ska vara grundläggande för arbetet med våld i nära relationer inom Lidingö stad. De riktar sig främst till all relevant personal inom omsorgs- och socialförvaltningen och är vägledande för stadens arbete med våld i nära relationer. De ska fungera som ett praktiskt hjälpmedel i det dagliga arbetet för medarbetare och chefer. Riktlinjerna ska utgöra ramverk till befintliga lokala rutiner och underlag för lokala rutiner som utvecklas för enheternas verksamhet.

Innehållsförteckning

Innehåll och syfte	2
Målgrupp	2
1 Inledning	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Kommunens ansvar	5
1.3 Mål	5
1.4 Aktuell lagstiftning	5
1.4.1 Socialtjänstlagen	6
1.4.2 Skollagen	7
1.4.3 Barnkonventionen	7
1.4.4 Barnfridsbrott	8
2 Definition av våld	9
2.1 Våldets uttryck	9
2.2 Hedersrelaterat våld och förtryck	11
2.3 Kvinnlig könsstympning, människohandel och köp av sex	12
3 Våldets konsekvenser	13
4 Våldets kostnader	13
5 Särskilt utsatta/sårbara grupper	14
6 Insatser	15
7 Samverkan	15
7.1.1 Samverkansgrupp	15
8 Kommunstyrelsens ansvar att upptäcka våld	16
9 Lidingö stads organisation av arbetet mot våld i nära relation	16
9.1 Nämndernas ansvar	17
9.1.1 Omsorgs- och socialnämnden	17
9.1.2 Utbildningsnämnden och kultur- och fritidsnämnden	17
9.2 Ansvarsfördelning	18
9.3 Rutiner	18
10 Kvalitetssäkring	19
10.1 Uppföljning	19
10.2 Metodutveckling	20
Dokumenthistorik	21

1 Inledning

Arbetet mot våld i nära relationer tar sin utgångspunkt i de mänskliga rättigheterna.¹ Varje människa har rätt till ett liv utan våld och kränkningar, oavsett kön, ålder eller sexuell läggning. Därför är det viktigt att arbetet mot våld i nära relationer är förankrat i de grundläggande rättigheterna och friheterna som alla människor har. Våld i nära relationer är inte bara ett problem som påverkar enskilda individer och familjer, utan också ett samhälls- och folkhälsoproblem. Det kan leda till fysiska, psykiska och sociala konsekvenser både på kort och lång sikt för personen som utsätts, deras barn och samhället som helhet. Det är också en jämställdhetsfråga eftersom flickor och kvinnor är överrepresenterade som offer för våld i nära relationer.

Genom att arbeta aktivt brottsförebyggande och hantera våld i nära relationer kan samhället bidra till att främja de mänskliga rättigheterna och skapa en trygg och säker miljö för alla människor att leva i. Riktlinjen ger en beskrivning av Lidingö stads ansvar att arbeta mot våld i nära relation och informera den enskilde, anhöriga och allmänhet om vilket stöd de kan förväntas få gällande våld i nära relation.

1.1 Bakgrund

I Förenta nationernas (FN) handlingsplan för en hållbar utveckling, Agenda 2030, påtalas att våld, i alla dess former är ett av de största hoten mot utveckling både på individuell nivå och på samhällsnivå varför alla former av våld i det offentliga och privata rummet, inklusive sexuellt utnyttjande måste avskaffas. Enligt Världshälsoorganisationen (WHO) utgör våld i nära relationer ett allvarligt hot mot den utsattas hälsa och säkerhet. Våld och hot om våld är en av de främsta orsakerna till kvinnors ohälsa i världen. Förutom direkta fysiska skador ger våldet upphov till både psykisk och fysisk ohälsa vilket är betydligt vanligare bland personer som har utsatts för våld än icke våldsdrabbade. Våld i nära relationer drabbar även män, men kvinnor drabbas oftare av upprepat och mer allvarligt våld. Förövaren är i majoriteten av fallen en man. Många barn upplever våld i sin familj. Enligt Brottsförebyggande rådet lever cirka 150 000 barn i Sverige tillsammans med en förälder som blivit misshandlad av den andra föräldern.

Våldet har även dödliga konsekvenser. Kvinnor som dödas av en partner har ofta utsatts för upprepat våld under en längre tid. Ungefär en kvinna dödas var tredje vecka av sin man/sambo/särbo i Sverige. Våld i nära relationer är därför i hög grad en folkhälsofråga. Enligt Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) leder detta till avsevärda kostnader och därför måste samhället arbeta förebyggande men också reagera tidigt när det finns tecken på att barn eller vuxna utsätts för våld av närstående. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer ställer krav på att det ska fastställas rutiner för att fråga, utveckla och stärka

---

¹ Den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna - Svenska FN-förbundet

kvaliteten i arbetet med våldsutsatta och barn som bevittnat våld. Socialstyrelsen tydliggör att deras föreskrifter (HSLF-FS 2022:39) ska tillämpas av socialnämnder, vårdgivare och verksamheter som omfattas av socialtjänstlagen (2001:453).

I regerings utredning, En uppväxt fri från våld (SOU 2022:70), föreslås en samlad nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. I förslaget lyfts 5 mål där barnets bästa sätts i fokus. Målen är: Våld mot barn ska förebyggas, Barns våldsutsatthet ska upptäckas, Barn ska få det skydd och stöd samt den behandling de har rätt till, Barns rättigheter i brottmålsprocessen ska tillgodoses och Kunskaps- och metodutvecklingen ska stärkas. Den nationella strategins övergripande mål är att varje barn ska ha en uppväxt fri från våld. Ett mål som Lidingö stad delar genom våra mål att *Våra barn och unga ska ha trygga uppväxtvillkor* samt att *Lidingöbor ska få rätt stöd utifrån sina behov*. Vi ska tillsammans i Lidingö stad arbeta mot våld i nära relation.

1.2 Kommunens ansvar

Kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas och lever i kommunen får det stöd och hjälp de behöver. Kommunen är ansvarig för att förutom direkt arbetet med målgruppen tillhandahålla uppsökande och förebyggande insatser mot våld i nära relationer. Kommunen är vidare ansvarig för att samverka med andra myndigheter och arbeta förebyggande.

1.3 Mål

Lidingö stads mål med arbetet med våld i nära relation är att: Alla Lidingöbor oavsett kön eller ålder ska ha rätt till ett liv utan hot, våld, förtryck eller annan kränkande behandling.

- Barnets bästa ska säkerställas via samarbete och att barnkonsekvensanalyser genomförs samt dokumenteras.
- Våldsutsatta personer ska mötas med respekt, empati och förståelse och ska så skyndsamt som möjligt få stöd och hjälp i sin situation.²
- Våldsutövare ska erbjudas stöd för att förhindra fortsatt våld.
- Personal ska aktivt uppmärksamma våld i nära relationer genom att i alla relevanta situationer och ärenden fråga om våld och veta hur man hanterar svaren.

1.4 Aktuell lagstiftning

Lidingö stads ansvar för våld i nära relationer styrs huvudsakligen av bestämmelserna i Socialtjänstlagen (2001:453) SoL. Andra lagar, förordningar och konventioner av betydelse i arbetet med våld i nära relation är:

---

² 9 § förvaltningslagen (2017:900).

- Lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter
- Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) OFSL
- Förvaltningslag (2017:900), FL
- Kommunallag (2017:725), KL
- Skollag (2010:800)
- Brottsbalk (1962:700), BrB
- Lag (1988:688) om kontaktförbud
- Lag (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, Europakonventionen
- Hälso- och sjukvårdslag (2017:30), HSL
- Socialtjänstförordningen (2001:937) SoF
- EU:s ratificering av Istanbulkonventionen³

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (HSLF-FS 2022:39) riktar sig till socialtjänsten, hälso- och sjukvården och tandvården. Socialstyrelsens handbok Våld - Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer. Handboken syftar till att ge socialtjänsten, hälso- och sjukvården och tandvården vägledning inom området.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer HSLF-FS 2022:39 och handbok våld ska användas till denna riktlinje för att säkerställa att vi arbetar enhetligt, rättssäkert och effektivt mot våld i nära relation inom Lidingö stad.⁴

1.4.1 Socialtjänstlagen

Socialtjänstens övergripande mål är att främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor samt aktivt deltagande i samhällslivet. Socialtjänsten ska inriktas på att frigöra och utveckla enskildas egna resurser samt att verksamheten ska bygga på respekt för människors självbestämmanderätt och integritet.

5 kap. 11 § SoL förtydligar socialtjänstens ansvar för våldsutsatta i nära relationer: Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Socialnämnden ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp

---

³ Istanbulkonventionen - Europeiskt avtal om våld mot kvinnor | Jämställdhetsmyndigheten (jamstalldhetsmyndigheten.se)

⁴ HSLF-FS 2022:39: Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer | lagen.nu samt Våld - Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer (socialstyrelsen.se)

som de behöver. Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver.

5 kap. 11a § SoL riktar sig mot arbete med våldsutövare.⁵ Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende. När socialnämnden fullgör uppgiften ska nämnden särskilt beakta säkerheten för den som utsätts eller har utsatts för våld eller andra övergrepp och dennes närstående.

När socialnämnden får kännedom om att ett barn kan ha

1. utsatts för våld eller andra övergrepp av en närstående, eller
2. bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot en närstående ska nämnden utan dröjsmål inleda en utredning om barnets behov av stöd och hjälp.⁶ Nämnden ska vidare bedöma risken⁷ för att barnet kommer att utsättas för eller bevittna ytterligare våld.

1.4.2 Skollagen

Denna lag innehåller bestämmelser om skolväsendet. Utbildning inom skolväsendet anordnas av det allmänna och av enskilda enligt 2 kap. 2–6 §§. I skolväsendet ingår också fritidshem som kompletterar utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och vissa särskilda utbildningsformer. Lagen lyfter att utbildning inom skolväsendet ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som samhället vilar på.

1.4.3 Barnkonventionen

Barn har enligt barnkonventionen rätt till skydd mot alla former av våld och övergrepp. Sverige har även ett särskilt barnfridsbrott som innebär att det är straffbart att utsätta ett barn för att bevittna våld i en nära relation. Barn som lever med våld i familjen är att betrakta som brottsoffer, precis som den vuxna utsatta föräldern. Många gånger blir även barnen direkt utsatta för våld och att leva i en familj där ena förälder utsätts innebär psykiskt våld mot barnet. Oftast handlar det om att pappan utövar våld mot mamman.

När barnkonventionen blev lag förtydligades de offentliga aktörernas ansvar att utgå från ett barnrättsperspektiv. Barnrättsperspektiv handlar om att säkerställa att barnets rättigheter i beslut och åtgärder blir tillgodosedda. Det innebär ett

---

⁵ Prop. 2020/21:170 Barn som bevittnar brott.

⁶ SKR (2020) Barn som upplever våld. att stödja barn och bedöma föräldrars omsorgsförmåga. En uppväxt fri från våld, SoU 2022:70, En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn, sid 471.

⁷ Att bedöma risker och behovet av skydd, En uppväxt fri från våld, SoU 2022:70, En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn, sid 469–471.

erkännande av barn som rättighetsbärare och som ett självständigt rättssubjekt så långt det är möjligt.

Lidingö stad ska fortsätta att utveckla sitt arbete med att ge barn och unga förutsättningar till att kunna berätta om våldsutsatthet. För att öka utsatta barns möjligheter att berätta om våld är till exempel samtal om Barnkonventionen och mänskliga rättigheter bland annat i förskola och skola en viktig del.⁸ För att öka barns möjligheter att berätta om sin utsatthet är tillgängliga vuxna och information om vilken hjälp en kan få som barn viktigt. Barns utsatthet kan bli synlig genom att vuxna aktivt frågar om våld. Flera studier visar att barn upplever att deras berättelser inte tillmäts så stor betydelse i praktiken. Barnets delaktighet är en förutsättning för att utforma insatser med barnets bästa i fokus när det finns våld i hemmet. Samtal med barn behöver utformas utifrån deras individuella förutsättningar med hänsyn till ålder, mognad, funktionsvariation och livsbetingelser.

Det är viktigt att barn och deras omsorgspersoner får tidigt stöd vid våld i nära relation så att motivation till förändring kan starta så snabbt som möjligt för att minska risken för mer våld. När socialtjänsten får kännedom om att ett barn lever med våld i nära relation eller är utsatt för våld ska barnens behov utredas där barnkonsekvensanalys och riskbedömning ska göras och dokumenteras.

Riktlinje för Lidingö stads arbete med våld i nära relation förväntas resultera i att barnens rättigheter särskilt beaktas och tillvaratas i dessa frågor samt att barn som befinner sig i en sådan riskmiljö identifieras i ett tidigare skede. Därmed kan riskreducerande åtgärder erbjudas för att förebygga eller förmildra effekterna av våldsutsatthet.

1.4.4 Barnfridsbrott

Att utsätta barn för att bevittna våld i nära relationer är i dag brottsligt enligt bestämmelse i brottsbalken om barnfridsbrott, 4 kap 3§ BrB. Att ha bevittnat våld innefattar i detta sammanhang även när barnet inte sett, men hört våldet. Det finns inget krav på att barnet förstår att det som hänt är brottsligt eller att barnet kan ge uttryck för vad hen sett eller hört. Barnfridsbrott omfattas av Socialstyrelsens rekommendation för socialnämnden att polisanmäla misstanke om brott mot barn. Av de allmänna råden framgår att, om det finns en misstanke om brott mot ett barn bör en polisanmälan skyndsamt göras, såvida det inte strider mot barnets bästa. Beslut gällande ställningstagande att anmäla eller inte, ska alltid dokumenteras.

---

⁸ Skolverket (2019). Främja, förebygga, upptäcka och åtgärda. Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling. Kunskapsstödet ersatte Skolverkets tidigare Allmänna råd och kommentarer för att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling (2009). Dessa allmänna råd har utgått.

Sekretessbrytande bestämmelser

Den nya sekretessbrytande bestämmelsen gör det möjligt för socialtjänsten och hälso- och sjukvården att under vissa förutsättningar lämna uppgifter.⁹ Exempelvis kan vissa uppgifter lämnas till polismyndigheten i syfte att förebygga att det begås allvarligare vålds-, frids eller sexualbrott mot närstående.¹⁰ Detta gäller där det finns risk för att den enskilde mot den närstående kommer att begå ett sådant brott som avses i 3, 4 eller 6 kap. BrB för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år.

2 Definition av våld

Med "våldsutsatta" utgår riktlinjen från definitionen som uppges i föreskrifterna och allmänna råden. Att våldsutsatta är barn och vuxna som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående. Med "barn som bevittnat våld" avses barn som har bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående. Med "våldsutövare" avses både barn och vuxna som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp.¹¹ Våld i nära relation definierar vi utifrån Per Isdals beskrivning,

"Våld är varje handling riktad mot en annan person, som genom att denna handling skadar, smärtar, skrämmar eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra det den vill"

För att bekämpa våldet behövs insatser på olika nivåer och av olika myndigheter och man behöver vända sig till både våldsutsatta, våldsutövare¹² och till de barn som kan ha bevittnat våldet. För att se våldet måste vi förstå dess uttryck.

2.1 Våldets uttryck

Våld handlar om makt och kontroll till skillnad från jämlika relationer som bygger på ömsesidig respekt och omtanke. Flertalet handlingar är ett brott enligt lag, men vissa gärningar ingår i vålds begreppet utan att bryta mot brottsbalken eftersom de inskränker individens självbestämmande och kan skada personens fysiska och psykiska hälsa. I relationer kan makt och kontroll ta sig olika uttryck. Det kan ske genom en kombination av känslomässigt och ekonomiskt utnyttjande, isolering, försummelse, skrämseltaktik samt genom att förminska och skuldbelägga.

---

⁹ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/meddelandeblad/2022-12-8294.pdf>

¹⁰ Prop. 2021/22:177

¹¹ Personer som utövar våld i nära relationer – Socialstyrelsen

¹² Våldsutövare i nära relationer – Kunskapsguiden

Nedan är de vanligast förekommande formerna av våld och flera kan förekomma samtidigt:

Fysiskt våld kan beskrivas som allt våld som riktas mot en person kroppsligen. Våldet kan ske med eller utan tillhyggen/vapen och bestå av allt från knuffar, att bli fasthållen, dragen i håret, slagen eller sparkad till mord. Fysiskt våld behöver inte generera synliga skador eller märken för att betraktas som fysiskt våld.

Psykiskt våld kan handla om direkta eller indirekta hot, verbala kränkningar eller förlöjligande. Även våld eller hot om våld mot anhörig eller husdjur kan räknas till den psykiska utsattheten.

Gaslighting är en form av manipulation där information förvrängs, förvanskas eller utelämnas eller där falsk information presenteras med avsikten att få offer att tvivla på sina egna minnen, uppfattning och sinneshälsa. Det kan variera från att förövaren endast förnekar ett begånget övergrepp till att iscensätta bisarra händelser med avsikten att desorientera ett offer. Gaslighting ingår i begreppet psykisk misshandel.

Latent våld är vetenskapen om att det finns ett våldskapital, det behöver inte ens uttryckas. Den utsatta vet att det finns en överhängande risk att utsättas för våld samt signaler om att nya våldshandlingar ligger nära.

Sexuellt våld kan handla om våldtäkt eller andra påtvingade sexuella handlingar. Även sexuella handlingar eller beröring som den utsatte inte samtyckt till räknas till sexuellt våld. Likaså att tvingas att titta på porr. Kvinnlig könsstympning räknas som sexuellt våld¹³.

Materiellt våld: Kan exempelvis vara att med avsikt förstöra möbler och kläder eller att slå och/eller sparka i väggar eller dörrar med syfte att skrämma.

Ekonomiskt våld: Stöld av pengar eller ägodelar, kontroll av ekonomin, att inte få insyn i den gemensamma ekonomin, att tvingas skriva på papper eller uppge bankkoder och ekonomisk utpressning. Handlar även om att förstöra någons ägodelar för att skapa ekonomiska kostnader.

Social utsatthet: Frihetsinskränkning genom isolering, att bli begränsad/hindrad från att träffa släkt och vänner eller att delta i sociala aktiviteter.

Försummelse: Bristande omsorg exempelvis i samband med omvårdnad av funktionsnedsatta och äldre. Det kan handla om undanhållande av medicin, att inte få tillräckligt med näringsrik kost eller att bli lämnad utan tillsyn.

Digitalt våld är att utsätta någon på nätet, genom telefon eller annan digital plattform, sprida – eller hota – att sprida information, rykten, sexuella bilder eller

---

¹³ Lag (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor. Läs om detta: <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/konsstympning/>

annat via exempelvis social media.¹⁴ Det kan också vara att förmå någon att utföra handlingar framför webbkamera. Att kapa digitala konton, tvinga till sig koder, eller förfölja någon digitalt innefattas också. Många barn och unga spenderar stor del av sin tid i digitala kanaler vilket innebär en ökad risk för digitalt våld.

Våld mot djur används främst för att kontrollera och isolera offret. Förövaren skadar eller hotar djuret för att förnedra, kränka eller tvinga partnern till lydnad och tystnad. Ibland kan det räcka med hot om att vara grym mot djuret.

2.2 Hedersrelaterat våld och förtryck

Hedersförtryck förekommer inte i alla gruppcentrerade familjer utan i de familjer vars tankemönster präglas av hederstänkande och skam. Hedersrelaterat våld har en kollektiv karaktär och bärs av ett normsystem som upprätthålls av många personer i omgivningen. Det finns en omgivande miljö som stöttar eller tillåter våldsutövning och som ofta omfattar många utövare, så väl barn, kvinnor som män.

Hedersrelaterat våld kan beskrivas kort med följande punkter:

- Har sin grund i den strukturella maktobalansen mellan män och kvinnor i samhället uppstår för att bevara eller återupprätta en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grupps heder.
- Begås ofta kollektivt eller är åtminstone kollektivt förankrat, och de utsattas familjemedlemmar/närstående har i regel en avgörande roll.
- Är en följd av att hedern ses som avhängig av individers handlande, t.ex. kvinnliga familjemedlemmars kyskhet och oskuld samt deras faktiska och påstådda beteende i förhållande till sådana ideal.
- Riktat sig främst mot flickor och kvinnor, men även mot pojkar och män.
- Kan drabba hbtqi-personer och personer med intellektuell funktionsnedsättning särskilt hårt.

Skillnaden mellan våld i nära relationer och hedersrelaterat våld ligger delvis i intentionen, att det är familjens sociala anseende som är det centrala. Därtill finns det specifika våldsuttryck som könsstympling av flickor och kvinnor och barn- och tvångsäktenskap. I sammanhang som präglas av hedersrelaterade regler är individens rättigheter underordnade det som anses vara bäst för kollektivet, det vill säga familjen och slakten. Det kan räcka med ett rykte för att en familj ska förlora sin heder. Många unga försöker hantera situationen genom att leva ett dubbelliv där de upprätthåller en bild hemma och en annan i exempelvis skolan. Hedersrelaterat våld kan utövas för att förhindra eller bestraffa att man bryter mot uppsatta regler. Det kan till exempel handla om att tvingas leva med begränsningar, kontroll och förtryck

---

¹⁴ Proposal for a regulation of the European parliament and of the council laying down rules to prevent and combat child and sexual abuse, COM (2022) 209 final. Regeringskansliet Faktapromemoria 2021/22:FPM99. Förordning för att bekämpa sexuella övergrepp mot barn.

för att följa strikta regler om bland annat kyskhets och oskuld samt principen om att kollektivet ska sättas före individen.

För att uppnå förändring behöver hela släkten inkluderas i förändringsarbetet, i synnerhet släktens överhuvud som utifrån hierarkisk ordning har stor påverkan på övriga släkten. Via <https://www.hedersfortryck.se/for-yrkesverksamma/> kan yrkesverksamma få stöd i sitt arbete.

2.3 Kvinnlig könsstympning, människohandel och köp av sex

Kvinnlig könsstympning, oavsett ålder, är förbjudet enligt lag (1982:316) med förbud mot könsstympning och straffbart i Sverige även när ingreppet utförs i ett annat land. Kvinnlig könsstympning räknas som sexuellt våld och det förebyggande arbetet är viktigt där personer som kommer i kontakt med kvinnor i riskzon behöver veta vad de ska göra. Stöd och hjälp finns bland annat via Amelmottagningen på södersjukhuset.¹⁵

Att förebygga och bekämpa människohandel, inklusive efterfrågan på köp av sexuella tjänster, är en prioriterad fråga för regeringen. I Sveriges är dessa frågor en viktig del av jämställdhetspolitiken och målet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.¹⁶ Arbetet styrs av internationella konventioner och åtaganden. I Sverige är arbetet även en del av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (2017–2026). Det styrs även av regeringens handlingsplan mot prostitution och människohandel.

I Stockholms länsstrategi (Operation kvinnofrid) är personer utsatta för prostitution och människohandel med sexuella ändamål en egen målgrupp.¹⁷ Enligt svensk lagstiftning har myndigheter ett betydande ansvar för att förebygga människohandel, lagföra förövare och erbjuda stöd och skydd för offer för människohandel. Köp av sex är förbjudet eftersom lagstiftningen vilar på uppfattningen att det är *övergrepp*. Studier visar att prostitution och människohandel är nära sammankopplade och förekommer i stora delar av Sverige och drabbar på olika sätt flickor, kvinnor, pojkar och män. De drabbade är ofta utsatta för hot, våld och våldtäkt. Till riskgrupper räknas ensamkommande barn, särskilt pojkar, personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning, personer som varit utsatta för sexuella övergrepp eller med självskadebeteende samt unga hbtq-personer. Studier visar att unga hbtq-personer har större erfarenhet av både sexuell exploatering på internet och av prostitution än andra unga.

---

¹⁵ <https://www.sodersjukhuset.se/avdelningar-och-mottagningar/amelmottagningen/>

¹⁶ Jämställdhetsmyndigheten (2022). Brister i kunskap, stöd och insatser. Redovisning av uppdraget stärkt arbete mot prostitution och människohandel samt hedersrelaterat våld och förtryck.

¹⁷ Socialdepartementet, (2018-02-08 nr II 1). Bilaga till regeringsbeslut. Handlingsplan mot prostitution och människohandel.

3 Våldets konsekvenser

Våld för med sig allvarliga hälsokonsekvenser under barndomen och i det fortsatta livet. I En uppväxt fri från våld, SOU 2022:70, uttrycker regeringens särskilda utredare Fredrik Malmberg sig så här:

*Det är hög tid att vi erkänner våld mot barn som det omfattande och allvarliga folkhälsoproblem det är. Gör vi det då har äntligen Signalerna gått fram.
Det är på tiden.*

Det finns vetenskapligt stöd för att betrakta utsatthet för våld under barndomen som ett betydande folkhälsoproblem. Bland annat har amerikansk forskning kunnat påvisa samband mellan psykisk, fysisk, sexuell och social utsatthet under barndomen och ohälsa som vuxen, i form av bland annat försämrad livskvalitet, ökad vårdkonsumtion, allvarliga fysiska sjukdomar och för tidig död.¹⁸ Att utsättas för våld ökar således risken för olika former av psykisk och fysisk ohälsa, både på kort och på lång sikt. Våld kan ge upphov till akuta skador som kräver sjukvård, men också leda till bland annat kroniska smärtor, ångest, depression och posttraumatiskt stressyndrom. Det är inte ofta våldet lämnar synliga skador som kan ses av utomstående. Dels kan förövaren medvetet slå på ställen som döljs av hår eller kläder. Dels kan utsatthet för psykiskt våld uppfattas som problem eller ohälsa kopplat till den utsatta individen. Det kan handla om nedstämdhet, smärtproblem och koncentrationssvårigheter som leder till upprepade korttidsfrånvaro eller längre sjukskrivningar.

4 Våldets kostnader

Våld i nära relationer medför stora ekonomiska kostnader för kommuner, regioner och staten. Det mänskliga lidandet är inte mätbart. Nationellt centrum för kvinnofrid har gjort beräkningar som visar att kostnaden för en våldsutsatt kvinna är ca en miljon kronor. Enligt Socialstyrelsen beräknas mäns våld mot kvinnor kosta samhället över tre miljarder kronor varje år. I en rapport från Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk (IFAU) framgår att sjukfrånvaron bland våldsutsatta män och kvinnor ökade med över 20 procent. Effekten kvarstår i många år. Våldsutsatta kvinnors arbetsinkomster minskade med 25 procent och våldsutsatta mäns inkomster minskade med 14 procent.¹⁹ Rapporten visar också att risken att dö i förtid ökade med 17 gånger för kvinnorna och 10 gånger för männen. Till stor del beror ökningen på en förhöjd risk för självmord. Kostnaderna för ohälsa och den förhöjda risken för självmord under de första åtta åren efter våldsdådet

---

¹⁸ Felitti V., et al. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults: The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study

¹⁹ Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), 2017. "Våldsbrott får stora konsekvenser för brottsoffers hälsa och arbetsliv".

landar på totalt 1,4 miljoner kronor för varje våldsutsatt kvinna och 1,5 miljoner kronor för varje våldsutsatt man.²⁰

5 Särskilt utsatta/sårbara grupper

Det finns särskilt utsatta grupper där risken för våldsutsatthet är högre och konsekvenserna mer omfattande. Samtidigt kan det föreligga en sårbarhet i vilka resurser personen har och förmågan att utnyttja dessa. Olika sårbarhetsfaktorer kan exempelvis vara okunskap om vilka sociala och ekonomiska rättigheter man har, beroende av närstående eller av samhället för att klara av vardagslivet. Man kan även vara sårbar då man blir isolerad och drabbas av ensamhet, hamnar i konflikt mellan närstående samt andras förväntningar utifrån ålder, funktionsnedsättning eller för att man är barn.

En våldsutsatt person kan beröras av flera omständigheter som inverkar på förhållandet till en närstående våldsutövare. Det är därför viktigt att professionella som träffar en våldsutsatt inte fokuserar på "grupptillhörigheten" utan utgår från olika faktorer som kan påverka den våldsutsattas sårbarhet. Det är alltid individen som måste vara utgångspunkten för bedömningen av situationen och behoven av stöd och hjälp. I dessa fall måste samverkan mellan förvaltningarna/enheterna i Lidingö stad fungera bra så att den våldsutsatta får det stöd och skydd som motiveras av våldet. Det kan krävas samhandläggning mellan enheterna, dvs. att handläggare från olika enheter bedömer en våldsutsatt persons ärende utifrån sina specifika ämnes- och kompetensområden.

Risken i arbetet med att belysa sårbara grupper är att man förstärker individers redan underordnade och sårbara position. Risken är även att förövaren osynliggörs och att våldet inte uppmärksammas utan blir ett grupproblema och en vårdfråga där våld i nära relation förblir osynligt. Det som är gemensamt för så kallade särskilt sårbara grupper är att de behöver ett starkt samhällsskydd och ett brett samhälleligt stöd vid våldsutsatthet.

Sårbara grupper är:

- Barn och unga
- Personer med funktionsnedsättning
- Äldre personer (65 år och uppåt)
- HBTQI-personer
- Personer med missbruks- och beroendeproblematik
- Personer med utländsk bakgrund
- Nationella minoriteter

---

²⁰ Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), 2017. "Våldsbrott får stora konsekvenser för brottsoffars hälsa och arbetsliv".

6 Insatser

Socialtjänstens verksamhet ska bygga på respekt för människors självbestämmanderätt och integritet. I ärenden som rör våld mot närstående är det viktigt att stödet inriktas på att frigöra och utveckla den utsattas egna resurser och erbjuda stöd som tillgodoser den enskildas behov. När det gäller sårbara grupper är det viktigt att insatserna anpassas efter deras specifika behov som individ men även att själva insatserna anpassas utifrån sårbarhet och riskfaktorer.

För att förstärka vikten av att riskbedömningen hålls uppdaterad har de nya föreskrifterna och allmänna råden HSLF-FS-2022:39 om insatser till både våldsutsatta vuxna och barn samt barn som bevittnat våld kompletterats med en skrivning om att utredningen, inklusive den aktuella riskbedömningen, ska ligga till grund för bedömning av vilka insatser som ska erbjudas.

Våldsutsatta vuxna och barn som utsätts för våld i nära relation ska erbjudas insatser akut och på kort och lång sikt. Socialtjänsten ska ha insatser för att möta de behov av stöd, hjälp och skydd som våldsutsatta och barn har. Stödbehoven hos unga relationsutsatta kan vara mycket varierade, bland annat beroende på individuella förutsättningar och karaktären på deras utsatthet. Det är därför viktigt att det finns möjlighet att anpassa stödinsatser till de individuella behov som kan finnas i det enskilda fallet.

7 Samverkan

En situation eller ärende med våld i nära relationer kan uppmärksammas inom kommunens alla verksamhetsområden. Verksamheterna ska ha skriftliga rutiner för hur man ska agera och var man vänder sig internt inom Lidingö stad gällande våld i nära relation.

När handläggning sker hos flera enheter ska samverkan och samhandläggning ske i så stor utsträckning som möjligt. Nämnderna ska samverka för att samordna sina insatser så att de inte motverkar varandra. Samordningen ska hela tiden ske med beaktande av behovet av trygghet och säkerhet hos våldsutsatta, våldsutövare och barn som upplevt våld. I samtliga ärenden där samverkan är aktuellt ska samtycke inhämtas så att sekretesslagstiftningen efterlevs och samverkan kan genomföras.

7.1.1 Samverkansgrupp

För att samverkan ska utvecklas inom omsorgs- och socialförvaltningen ska en samverkansgrupp finnas. I gruppen ingår en representant från relevanta verksamheter inom Lidingö stad, omsorgs- och socialförvaltningen samt representant/er från inom Lärande och kulturförvaltningen samt externa samverkanspartner.

Syftet med gruppen är att skapa samverkan och samsyn, dela kunskap samt kartlägga behov så att våldsutsatta och barn som upplevt våld skall få det stöd som de behöver och har rätt till.

8 Kommunstyrelsens ansvar att upptäcka våld

Kommunen och dess förvaltningar har ett ansvar att uppmärksamma personal, medborgare och klienter som visar indikationer på att vara våldsutsatta och verka för att dessa ska få adekvat stöd och hjälp. En förutsättning för att kunna erbjuda den våldsutsatta adekvat vård, stöd och hjälp är att våldsutsattheten upptäcks. Det är viktigt att ett aktivt och uppsökande arbete som är riktat till dem som utsätts för våld av närstående pågår.

Kommunen har ett omfattande ansvar när det handlar om att förebygga, upptäcka och ge skydd, stöd och behandling med anledning av våld mot barn, och det är dessa aktörers verksamheter som i störst utsträckning kommer i direkt kontakt med enskilda barn och vuxna. För att främja upptäckt av våldsutsatthet²¹ behöver kommunen arbeta med att utbilda och informera personal och medborgare om vad våld i nära relationer är och vilka tecken och signaler som kan tyda på att någon är utsatt.

Flera studier på området visar på samma sak; om man inte ställer frågor om våld berättar den våldsutsatta inte.²² Studier visar också att man inte behöver vara rädd för att fråga om våld utifrån att personen skulle ta illa upp över detta. De flesta personer tycker att det är bra att man frågar, oberoende av om de har våldserfarenhet eller inte.

9 Lidingö stads organisation av arbetet mot våld i nära relation

Anställda inom kommunen ska ha kännedom om hur Lidingö stad arbetar mot våld i nära relation, dess konsekvenser och hur man kan upptäcka förekomsten av våld. Det är även viktigt att alla har kunskap om omsorgs- och socialförvaltningens arbete mot våld i nära relationer så man vet vart man ska vända sig om man misstänker eller upptäcker våld i nära relation.

Det skall inom kommunen finnas en ansvarig samordnare för våld i nära relation som har till uppgift att:

- Stödja chefer att säkerställa kompetens och utbildning som behövs inom Lidingö stad för det övergripande arbetet med våld i nära relation

---

²¹ En uppväxt fri från våld, SoU 2022:70, En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn, sid 336.

²² En uppväxt fri från våld, SoU 2022:70, En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn, sid 415.

- Verka för kompetenshöjande insatser och information för anställda inom verksamheter inom Lidingö stad som dagligen möter medborgarna
- Initiera och samordna den interna och externa samverkan.
- Arbeta med metodutveckling.
- Upprätta riktlinjer
- Stöd i arbetet att ta fram rutiner för hur arbetet ska bedrivas
- Samarbeta med socialtjänsten i närliggande kommuner kring arbetssätt angående våld i nära relationer
- Ingå i nätverk för kommunens räkning (SKR, Jämställdhetsmyndigheten, Länsstyrelsen, Socialstyrelsen mm).
- Chefsstöd i det övergripande och operativa arbetet med våld i nära relation

Samordnaren är placerad inom omsorgs- och socialförvaltningen och sammankallar vid två tillfällen per år till en samverkansgrupp för våld i nära relation.

9.1 Nämndernas ansvar

9.1.1 Omsorgs- och socialnämnden

Omsorgs- och socialnämnden har ett särskilt ansvar när det gäller barns levnadsförhållanden och utveckling. I socialnämndernas uppdrag ligger bland annat att verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden. Socialnämnden ska också bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa samt verka för att personer som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende.

Kommunen och omsorgs- och socialnämndens arbete ska enligt socialtjänstlagen, SoL, vara av god kvalitet. Vad som menas med god kvalitet framgår närmare i lagens förarbeten. Det handlar exempelvis om att verksamheten ska följa lagstiftningen och att de personer som socialtjänsten har kontakt med får det stöd och hjälp de behöver. Detta förutsätter en personal med lämplig utbildning och erfarenhet och en välfungerande organisation och arbetsledning. Rättssäkerhet, tillgänglighet, ett respektfullt bemötande och den enskildes delaktighet är också nämndens ansvar. Omsorgs- och socialnämnden ansvarar förutom det direkta arbete med målgruppen för att tillhandahålla uppsökande och förebyggande insatser mot våld i nära relationer. Nämnden ansvarar för god kvalitet oavsett utförare och ska fastställa hur kontroll och uppföljning ska ske. Lidingö stad är vidare ansvarig för att samverka med andra myndigheter. För att säkerställa god kvalitet ska arbetet dokumenteras så att det kan följas upp samt utvärderas.

9.1.2 Utbildningsnämnden och kultur- och fritidsnämnden

Utbildningsnämnden och Kultur- och fritidsnämnden ansvarar bland annat för förskolan, skolan och fritidshemmen. Platser där många barn vistas under en stor del av sin vardag och där både våld kan komma att utövas och där risker för

våldsutsatthet inom och utanför verksamheterna kan upptäckas. Nämnderna har ett långtgående ansvar för att främja trygghet och att förhindra och motverka våld, diskriminering och kränkningar i de egna verksamheterna.²³ Förutom att förebygga och förhindra våld i de egna verksamheterna och upptäcka barns våldsutsatthet, har förskolan och skolan även utifrån bland annat sitt kunskaps- och demokratiuppdrag och sin värdegrund, en viktig roll i att verka främjande och att förebygga våld både på kort och lång sikt. Detta genom lärande och arbete med attityder, normer och värderingar. Kunskapsuppdraget, demokratiuppdraget och värdegrunden framgår av skollagen (2010:800) och läroplanerna.

9.2 Ansvarsfördelning

Det är viktigt med samarbete mellan Lidingö stads olika förvaltningar och över professionsgränserna för att tillsammans skapa ett effektivt och långsiktigt våldsförebyggande arbete gällande våld i nära relation.²⁴

Socialtjänsten ansvarar för att utreda våld i nära relation. I nya ärenden som inkommer eller i pågående ärenden där det förekommer våld i nära relation har omsorgs- och socialförvaltningen organiserat sig enligt följande huvudregel:

- Socialsekreterare, på enheten försörjningsinsatser, ansvarar för att utreda, besluta om insatser samt följa upp våldsutsatta samt våldsutövande personer över 20 år och uppåt.
- Socialsekreterare på enheten barn, unga och familjerätt ansvarar för att utreda, besluta om insatser samt följa upp insatserna för barn upp till 20 år. De ansvarar även för att följa upp våldsutsatta barn och ungdomar som upplevt och/eller själva är utsatta eller utsätter andra för våld i nära relation.

9.3 Rutiner

Det har i 2 kap. 4 § HSLF-FS 2022:39 införts ett krav på socialnämnden att fastställa rutiner för när och hur personalen i dess verksamheter ska ställa frågor om våld för att kunna upptäcka våldsutsatta och barn som bevittnat våld som behöver stöd och hjälp, samt våldsutövare som behöver insatser för att ändra sitt beteende.

Att fråga om våld behöver göras inom omsorgs- och socialförvaltningens samt Utbildningsnämnden och Kultur- och fritidsnämndens verksamheter för att säkerställa att vi upptäcker och tillsammans kan arbeta mot våld i nära relation. Bland annat ska Elevhälsan arbeta förebyggande och hälsofrämjande och stödja

---

²³ Se bland annat 1 kap. 5 § och 6 kap. skollagen (2010:800), 2 kap. 5 § diskrimineringslagen (2008:567), 1 kap. 3 § arbetsmiljölagen (1977:1160).

²⁴ Inget att vänta på, Handbok för våldsförebyggande arbete, Jämställdhetsmyndigheten 2020.

elevernas utveckling mot utbildningens mål.²⁵ Elevhälsan har även ett särskilt ansvar för att bevaka att skolan bidrar till att skapa goda och trygga uppväxtvillkor.²⁶

När eller hur frågorna ska ställas är upp till verksamheten att avgöra utifrån hur verksamheten ser ut. Följande rutiner ska finnas;

- för på vilket sätt personalen i en viss verksamhet ska ställa frågor vid tecken på utsatthet för våld eller våldsutövande,
- ställa rutinmässiga frågor om våldsutsatthet eller våldsutövande till alla klienter/brukare vid ett visst tillfälle eller i samband med en viss aktivitet, exempelvis vid aktualisering,
- ställa frågor om våld vid vissa problem som exempelvis missbruk, eller under vissa förutsättningar, exempelvis vid långvariga behov av ekonomiskt bistånd.

Genom att ställa rutinmässiga frågor²⁷ visar Lidingö stad att våldsproblematiken är en viktig del av personers välbefinnande och hälsa samtidigt som kommunens invånare ges möjlighet att reflektera över sin situation för att själv ta ställning till om, när och hur hen vill söka hjälp och stöd.

10 Kvalitetssäkring

10.1 Uppföljning

Kommunstyrelsen ansvarar för att kontinuerligt följa upp arbetet med våld i nära relationer för att säkerställa att arbetet håller en god kvalitet i Lidingö stad. Omsorgs- och socialnämnden ansvarar årligen för att följa upp ärenden där förekomst av våld i nära relation registrerats. Detta för att få en övergripande sammanställning för att kunna analysera behov av stöd och information, insatser och kompetensutveckling för personal. Sammanställningen ska årligen redovisas till omsorgs- och socialnämnden, utbildningsnämnden och kultur- och fritidsnämnden samt kommunstyrelsen.

I stadens beslutsstöd Stratsys finns metodstöd för arbetet med våld i nära relation där verksamheterna kan arbeta med att säkra sina processer genom att genomföra riskanalyser, egenkontroller och uppföljningar.

---

²⁵ Prop. 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, s. 265

²⁶ Se bland annat <https://www.uppdragpsyiskhalsa.se/skola-och-elevhalsa/> (hämtat 2022-12-01). 2 kap. 25 § skollagen (2010:800). En samlad elevhälsa ska finnas för elever i förskoleklass, grundskola, grundsärskola, sameskola, specialskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola. Prop. 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, s. 276.

²⁷ 2 kap. 4 § HSLF-FS 2022:39

10.2 Metodutveckling

Omsorgs- och socialnämnden²⁸ ska tillsammans med Utbildningsnämnden och Kultur- och fritidsnämndens nämnder verka för att i samarbete med statliga myndigheter som regeringen har gett i uppdrag att arbeta med våld i nära relation utveckla och utforma metoder för att kunna ge målgruppen stöd och hjälp utifrån den bästa tillgängliga kunskapen om målgruppens behov och vad som ger bäst resultat.²⁹ Utvecklingen avser även synliggörande av våldet och ett uppsökande arbete för att förebygga våld i nära relation. Detta arbete ska gälla medborgare och medarbetare³⁰ De insatser som erbjuds skall vara av god kvalitet.

Nämnderna skall verka för samarbete med relevanta myndigheter och organisationer för att utveckla och förbättra det förebyggande arbetet samt ge stöd till våldsutsatta och våldsutövare. Det kan handla om samarbeten med exempelvis polis, sjukvård, kvinnojourer och andra ideella organisationer som arbetar mot våld i nära relationer. Genom att samarbeta och dela kunskap kan man skapa en helhetsbild av problematiken och utforma både det förebyggande arbetet såsom insatser som möter målgruppens behov på bästa sätt.

En viktig del av arbetet är att synliggöra våldet och arbeta uppsökande för att nå personer som utsätts för våld men som inte själva söker hjälp. Insatserna som erbjuds ska alltid hålla hög kvalitet och vara anpassade efter risk-, behov- och mottaglighet vid planering och genomförande av insatser.

---

²⁸ Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete - Socialstyrelsen

²⁹ Prop. 2021/2022:162 Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning, s. 99 ff.

³⁰ <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/arbetsplatsens-roll-for-att-upptacka-vald/>

Dokumenthistorik

Beslut/status och datum	Beslutsfattare/författare	Ändring/åtgärd
Riktlinje för Lidingö stads arbete med våld i nära relation 2023-05-01	Omsorgs-och socialnämnden. Samordnare våld i nära relation	Ny riktlinje
Riktlinjer för Lidingö stads arbete med våld i nära relation 2018-08-28	Omsorgs-och socialnämnden. Samordnare våld i nära relation	Reviderades 2023-01-27
Lidingö stads policy för arbete mot våld i nära relationer 2017-11-14	skriv text.	skriv text.